

4. CIELE A PRIORITY NPRVV

4.1 CIELE NPRVV

4.1.1 Strategické ciele

V súlade s popísanou štruktúrou a intervenčnou logikou, NPRVV obsahuje tri strategické ciele a desať čiastkových cieľov. Strategické ciele predstavujú hlavné ciele intervencie v komplexnom vyjadrení, prelínajúce sa všetkými tematickými oblasťami a okruhmi. NPRVV je zameraný na dosiahnutie nasledovných strategických cieľov:

ZVÝŠENIE KVALITY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

ZVÝŠENIE DOSTUPNOSTI KVALITNEJ VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

MODERNIZÁCIA VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

Uvedené ciele predstavujú komplexné tendencie vývoja systému výchovy a vzdelávania, ktoré sú previazané s čiastkovými cieľmi, ako aj s prierezovými prioritami a opatreniami programu. Prehľad strategických cieľov a príklady aktivít zameraných na dosiahnutie jednotlivých cieľov sú znázornené na Obrázku 4.1

Obrázok 4.1

Strategické ciele NPRVV

Príklady aktivít zameraných na ich dosiahnutie

KVALITA <i>Premena kvantity na kvalitu</i>	Zvýšiť kvalitu vzdelávacieho obsahu Pri prijímaní na školy uplatňovať výber namiesto náboru Zvýšiť kvalitu (excelentnosť) vedy a výskumu na vysokých školách Zvýšiť kvalitu systému prostredníctvom nového systému riadenia, financovania a hodnotenia
DOSTUPNOSŤ <i>„Najlepšia škola je najbližšia škola“</i>	Rozšíriť dostupnosť kvalitného systému výchovy a vzdelávania pre všetkých prostredníctvom podpory integrácie a inklúzie Znížiť mieru segregácie v regionálnom školstve medzi školami v rámci stupňa vzdelania Úplne odstrániť dvojmennú prevádzku v regionálnom školstve
MODERNIZÁCIA <i>Dosiahnutie súčasných medzinárodných štandardov</i>	Modernizovať vzdelávací obsah a zladíť ho s medzinárodnými štandardami (napr. Európsky kvalifikačný rámec) Modernizovať metódy testovania a diagnostiky Prepojiť vzdelávanie s potrebami spoločnosti a hospodárskej praxe (trhu práce) Zvýšiť digitálne zručnosti a kompetencie u žiakov aj učiteľov

Vysoká kvalita ako jadro stanoveného strategického cieľa v oblasti vzdelávania sa dotýka všetkých jeho aspektov a vzdelávacích stupňov. Významnými zložkami je aj silná pozícia výchovnej stránky vzdelávania, rozvíjanie žiaka ako jedinečnej osobnosti žijúcej v spoločnosti s jej potencialitami múdrosti, dobra, vnímania a produkovania krásy. Napĺňanie tohto strategického cieľa si vyžaduje súhrn viacerých vzájomne súvisiacich pilierov, ktoré majú pri realizácii cieľa pôsobiť ako harmonický celok.

S tým súvisia aj zmeny v cieľoch i v samotnom obsahu výchovy a vzdelávania. Dôležité je optimálne vyváženie vzdelávacích cieľov v rámci štátnych a školských vzdelávacích programov, ako aj priestor vo vyučovaní na rozvoj tvorivosti, kritického myslenia a ďalších sociálnych zručností. Rovnako dôležitá ako koncipovanie zmysluplného obsahu je aj podpora účelných spôsobov, foriem a metód vzdelávania i celková zmena klímy školy. Slovenský kvalifikačný rámec je definovaný vo väzbe na európsky kvalifikačný rámec, ktorý určuje vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré žiaci a študenti získajú v procese výchovy a vzdelávania.

Posilnenie kvalitatívnej stránky systému výchovy a vzdelávania bude dosiahnuté aj lepším zakomponovaním transverzálnych kompetencií do vzdelávacieho kurikula. Obrázok 4.2 poskytuje ilustratívny príklad zabudovania týchto kompetencií do fínskeho národného jadrového kurikula a národného kvalifikačného rámca.

Významnou súčasťou zabezpečovania kvality v systéme výchovy a vzdelávania je reforma procesov financovania a riadenia. V oblasti financovania sa NPRVV zameriava na viaceré zásadné zmeny, akými sú napríklad zmeny nastavení základných indikátorov financovania s cieľom znížiť extenzívne financovanie (kapitačný princíp) a posilniť financovanie kvality, zmena metodiky rozpisu dotácií pre univerzity a vysoké školy s cieľom aktualizovať nastavenie systému (napr. koeficienty ekonomickej náročnosti štúdia), odstránenie diskrepancií a systematické posilňovanie miezd v rezorte školstva (napr. zjednotenie tabuliek pre vedeckých a výskumných pracovníkov s tabuľkami vysokoškolských pedagógov, zvyšovanie mzdových tabuliek a valorizácia).

V oblasti riadenia poskytuje NPRVV súbor opatrení zameraných na skvalitnenie správnych systémov na úrovni regionálneho aj vysokého školstva. V oblasti regionálneho školstva ide aj o presun resp. navrátenie niektorých kompetencií pod rezort školstva s cieľom optimalizovať nastavenie systému v rámci celej SR (napríklad určovanie počtov tried osemročných gymnázií v súlade s kvótou na celoštátnej úrovni pri zohľadnení geografických a urbanistických pomerov), opätovné zaradenie niektorých druhov škôl pod rezort školstva (špeciálne školy a bilingválne gymnáziá založené medzinárodnými zmluvami), zmeny v určovaní plánu výkonov SOV s cieľom lepšie zohľadniť potreby trhu práce (napr. presun od všeobecne záväzných nariadení krajskej samosprávy na prenesený výkon štátnej správy na úrovni krajov), posilnenie participatívnych princípov riadenia (napr. rozšírením krajských rád a posilnením ich úloh pri určovaní plánov výkonov SOV). V oblasti vysokého školstva sa NPRVV venuje zmenám legislatívy s cieľom posilniť kvalitu poskytovania vysokoškolského vzdelávania, ako aj kvalitu hodnotenia výsledkov vedeckej, výskumnej a tvorivej činnosti a kvalitu hodnotenia projektov a grantových schém v záujme zvýšenia excelentnosti

a konkurencieschopnosti slovenských vysokých škôl v európskom vzdelávacom priestore a európskom výskumnom priestore.

Obrázok 4.2 Transverzálne kompetencie podľa fínskeho národného jadrového kurikula pre základné vzdelávanie

Zdroj: Fínska národná agentúra pre vzdelávanie

Dôležitú úlohu pri zvyšovaní kvality systému výchovy a vzdelávania má v NPRVV zlepšenie procesov hodnotenia. Ide jednak o priebežné hodnotenie procesu učenia sa a vyučovania, poskytujúce nevyhnutnú spätnú väzbu. Spätná väzba umožňuje učiacim sa lepšie sa orientovať v tom, čo dosiahli a plánovať svoj ďalší pokrok, vyučujúcim zasa zhodnocovať zvolené pedagogické stratégie a adaptovať ich podľa vzdelávacích potrieb žiakov. Hodnotenie kvality a dostupnosti vzdelávacích, podporných a odborných služieb je dôležitou súčasťou sebahodnotenia školy pri plnení jej poslania a zlepšovaní jej fungovania.

V neposlednom rade je potrebné zvýšiť kvalitu hodnotiacich procesov v oblasti pedagogickej činnosti na vysokých školách, vedy a výskumu. NPRVV obsahuje opatrenia na zvýšenie kvality hodnotenia napríklad prostredníctvom nového zákona o kvalite vysokých škôl, zlepšenie hodnotenia a výberu vedeckých a výskumných projektov podporených v rámci grantových schém (VEGA, KEGA, APVV) a financovaných z európskych zdrojov (najmä operačných programov 2014-2020). V oblasti hodnotenia sa NPRVV zameriava na vytvorenie konsolidovaných databáz overených hodnotiteľov, odstránenie potenciálneho konfliktu záujmov prostredníctvom profesionalizácie hodnotiaceho procesu, posilnenie neustrannosti hodnotenia prostredníctvom automatizovaného výberu hodnotiteľov a pod.

Kvalita výchovy a vzdelávania a jeho dostupnosť sú spolu úzko previazané. Bez ich primeranej dostupnosti nemožno povedať, že zabezpečuje kvalitu pre všetkých a naopak, dostupnosť bez vysokej kvality je iba polovičným naplnením cieľa.

V rámci napĺňania strategického cieľa rozšírenia dostupnosti kvalitného vzdelávania pre všetkých je mimoriadne dôležité zakotvenie konceptu povinného vzdelávania v Ústave, ktoré podporuje rozvoj osobnosti jednotlivca, ale aj zdravé budovanie spoločenských vzťahov a vnútornej súdržnosti spoločnosti. Jadrom systému výchovy a vzdelávania je sieť škôl, podporovaná a riadená štátom. Táto sieť, ktorej fungovanie je potrebné zefektívňovať, je primárne predmetom tohto národného programu, pretože tvorí a aj naďalej bude tvoriť „hlavný prúd“ výchovy a vzdelávania. Významnými zložkami tejto siete sú cirkevné a súkromné školy, ktoré vnášajú do systému zdravú rozmanitosť a pluralitu. Je potrebné taktiež zohľadňovať úlohu, ktorú popri formálnom vzdelávaní v škole plní neformálne vzdelávanie a informálne učenie sa.

Základným pilierom je individualizovaný (diferencovaný, personalizovaný) prístup, v centre ktorého stojí učiaci sa, jeho osobný potenciál a vzdelávacie potreby²⁸. V rámci toho je nevyhnutné aby učitelia spoločne s ďalšími odborníkmi dokázali pracovať s rozmanitosťou žiakov, ich rôznorodým potenciálom, nadaním, talentom aj znevýhodnením, pričom túto rozmanitosť vnímajú ako prirodzený jav. Z takéhoto prístupu budú mať úžitok najmä tzv. „bežné deti“, ktorých vzdelávací potenciál bude dostávať v rámci individualizovaného vzdelávania významne viac rozvojových impulzov. Aj deti s vysokým vzdelávacím potenciálom budú z takéhoto prístupu mať úžitok.

NPRVV navrhuje aj zvýšenie inkluzívnosti našich škôl vo vzťahu k žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, zdravotným znevýhodnením a žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia. Na to musia mať vytvorené podmienky aj v podobe integrovaného multidisciplinárneho systému prevencie, podpory a intervencie. Je potrebné zdôrazniť, že akékoľvek zmeny v systéme vzdelávania nesmú ísť na úkor žiadnej skupiny žiakov, a teda ani tých, ktorí sa zvyknú zaradzovať do skupiny „tzv. bežných žiakov“.

NPRVV venuje pozornosť potrebám detí a vytvoreniu dostupnosti miest v predprimárnom vzdelávaní pre každé dieťa. Okrem iného navrhuje predĺženie povinného vzdelávania o jeden rok smerom dole, teda od veku 5 rokov veku dieťaťa, ktoré sa bude plniť primárne v materskej škole a predpokladom pre úspešné zvládnutie výchovy a vzdelávania v základnej škole, s postupným výhľadovým predĺžením o ďalší rok, teda od veku 4 rokov dieťaťa.

NPRVV sa zameriava na modernizáciu systému výchovy a vzdelávania prostredníctvom modernizácie obsahu aj procesov, najmä modernizáciou vzdelávacieho obsahu (ŠVP), metód testovania či diagnostiky. V oblasti modernizácie vzdelávacieho obsahu je potrebné ďalej prepojiť obsah s vedomosťami, kompetenciami a zručnosťami v súlade s EKR a rozvinúť ďalšie úrovne EKR (postoje, hodnoty a pod.) vo väzbe na štruktúru ŠVP.

²⁸ Orientácia na rozvíjanie individuálneho potenciálu každého učiaceho sa (princíp individualizácie) je pedagogický a metodologický princíp, ktorý nemá nič spoločné s etickým individualizmom a osobným egoizmom. Naopak, zahŕňa formovanie prosociálnych kvalít a kompetencií.

NPRVV sa zameriava na modernizáciu testovacích postupov, lepšie prepojenie testovania so vzdelávacím obsahom, lepšie odrazenie medzinárodných testovacích postupov v národných testovaniach (napríklad kolaboratívne postupy, riešenie komplexných problémov, schopnosť riešiť problémy v technologicky náročnom prostredí)

NPRVV obsahuje opatrenia zamerané na modernizáciu výučby cudzích jazykov a odstraňuje diskrimináciu pri výbere prvého povinného cudzieho jazyka.

Významnú úlohu pri modernizácii systému vzdelávania zohráva digitalizácia a využívanie informačných a komunikačných technológií. NPRVV podporuje rozšírenie ich využívania vo výučbe, vrátane digitalizácie vzdelávacieho obsahu a posilnenia využívania digitálnych technológií pri výučbe a testovaní.

NPRVV navrhuje modernizáciu metód používaných v boji s negatívnymi spoločenskými javmi (napr. s predsudkami s rasistickými, xenofóbnymi až diskriminačnými črtami v školskom prostredí) založenom na báze moderných koncepcií, akou je napríklad výchova ku globálnemu občianstvu. Globálne občianstvo je významnou súčasťou Agendy OSN 2030. MŠVVŠ SR je gestorom výchovy ku globálnemu občianstvu v rámci národného programu Agendy 2030 a rozvíja uvedené metodiky aj v spolupráci s ďalšími medzinárodnými organizáciami, akými sú napríklad UNESCO a OECD.

4.1.2 Čiastkové ciele

Čiastkové ciele NPRVV sú premietnutím strategických cieľov na úrovne regionálneho a vysokého školstva. Čiastkové ciele sú rozpracované do 105 komplexnejších opatrení, ktoré sa členia na ďalšie čiastkové opatrenia.

V súlade so štruktúrou a intervenčnou logikou NPRVV sú čiastkové ciele sú definované pre úrovne regionálneho školstva a vysokého školstva nasledovne:

Regionálne školstvo

Efektívne fungujúce regionálne školstvo, ktoré:

4.1.1 poskytuje **kvalitnú výchovu a vzdelávanie**,

4.1.2 zabezpečuje **učiteľom postavenie a ohodnotenie** zodpovedajúce mimoriadnemu významu ich práce,

4.1.3 je **dostupné pre všetky vrstvy** spoločnosti,

4.1.4 reaguje na aktuálne i očakávané potreby jednotlivca a spoločnosti a osobitne na potreby hospodárskej praxe,

4.1.5 poskytuje deťom a žiakom **radosť zo získavania vedomostí** a ich osobného rastu, ako i **základ zdravého životného štýlu**.

Efektívne fungujúce vysoké školstvo, ktoré:

4.2.1 poskytuje vysokoškolské vzdelávanie s **kvalitou zodpovedajúcou medzinárodným štandardom**,

4.2.2 je **dostupné pre všetkých občanov**, ktorí oň prejavia záujem a preukážu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie

4.2.3 je stálou **súčasťou európskeho priestoru** vysokoškolského vzdelávania a európskeho výskumného priestoru,

4.2.4 je významnou **súčasťou výskumného potenciálu Slovenska** v oblasti základného výskumu a v oblasti aplikovaného výskumu a vývoj,

4.2.5 významne prispieva k **rozvoju národného hospodárstva, spoločnosti a regiónov Slovenska**.

4.2 PRIEREZOVÉ PRIORITY

System vzdelávania a výchovy má komplexné dopady na spoločenské a ekonomické javy celospoločenského významu. V rámci plánovania opatrení zaradených pod vecne príslušné strategické a čiastkové ciele je potrebné vnímať a plánovať aj systémové väzby, ktorými tieto opatrenia prispievajú k riešeniu komplexných spoločenských a ekonomických javov. NPRVV preto identifikuje tri prierezové priority zamerané na riešenie významných a aktuálnych spoločenských a ekonomických problémov:

- 1. Integrácia a inklúzia marginalizovaných rómskych komunít a študentov zo sociálne znevýhodneného prostredia**
- 2. Prepojenie systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce**
- 3. Rozvoj systému neformálneho vzdelávania.**

4.2.1 Integrácia a inklúzia marginalizovaných rómskych komunít a študentov zo sociálne znevýhodneného prostredia

V rámci inkluzívneho vzdelávania sa dieťa nezačleňuje do školského kolektívu tak, aby napredovalo zároveň s kolektívom. Naopak, je mu umožnené napredovať individuálnym tempom a v rozsahu, ktorý dovoľuje jeho reálny potenciál. Súčasný stav a problémy v oblasti inkluzívneho vzdelávania sú podrobne charakterizované v dokumente „Učiaci sa Slovensko“. Už o samotnom ponímaní potenciálu detí a jeho rôznorodosti prebieha v odbornej verejnosti u nás aj v zahraničí diskurz. Ten je vyvolaný rôznymi východiskami, z ktorých sa na dispozície dieťaťu nahliada. Obsahy pojmov talent, nadanie a rozvojový potenciál detí sa v niektorých konceptoch v rôznej miere prekrývajú, v iných nie.

Na stanovovanie si inkluzívnych cieľov v širšom rozsahu nie sú spravidla pripravení na Slovensku ani učitelia, ani zriaďovatelia škôl a ani očakávaná zo strany rezortu školstva neboli doposiaľ takto formulované. To ovplyvňuje aj očakávaná rodičov. Tie môžu byť jednak príliš pesimistické a volia pre svoje dieťa vzdelávanie, ktoré naplno nerozvinie jeho potenciál alebo naopak príliš optimistické až nerealistické v očakávaní inklúzie v úplne všetkých oblastiach života a všetkých jeho aspektoch. Tradičný problém vzťahu rodiny a školy je v týchto súvislostiach ešte vypuklejší. Na jednej strane rodina vníma často školu a vzdelávanie ako nutné zlo, keďže zmysel pre vzdelávanie v nej absentuje. Školu dokonca často vníma represívnu, nie bezpečnú a obvykle si želá, aby sa dieťa čo najskôr vrátilo do svojej komunity a začalo sa aktívne podieľať na jej chode (starostlivosť o mladších súrodencov, každodenné živobytie, atď.).²⁹ Na druhej strane škola ako spoločenská inštitúcia si želá, aby deti zotrvali vo vzdelávaní čo najdlhšie a rástli do spôsobilosti vymaniť sa zo špirály chudoby a sociálneho úpadku a aby sa ich osobnosť, ako ich najlepší záujem, rozvíjala.

Je treba však tiež konštatovať, že existuje, a často v plnení čiastkových funkcií aj uspokojivo funguje, viacero zložiek, ktoré sa po ich preskupení a systematizácii môžu podieľať na úspešnom rozvoji inkluzívneho vzdelávania a jeho uvedení do života. V inkluzívnom vzdelávaní sa využije to dobré, čo v doterajšom systéme existuje.

NPRVV nadväzuje a ďalej rozvíja už existujúce a fungujúce zložky inkluzívneho vzdelávania v SR. Vo všeobecnosti sú opatrenia NPRVV v mnohom inšpirované fínskym modelom výchovy a vzdelávania, ktorý patrí medzi medzinárodne najuznávanejšie modely a dlhodobo dosahuje popredné miesta v medzinárodných testovaniach vzdelávacích výstupov. Výsledný model by mal ďalej redukovať stupeň segmentácie a segregácie slovenského vzdelávacieho systému a zvýšiť mieru integrácie a inklúzie.

Závažným problémom Slovenskej spoločnosti je postoj k ľuďom žijúcim v extrémnej chudobe v marginalizovaných komunitách a v sociálne vylúčených spoločenstvách. Sú to prevažne, ale nielen, Rómovia³⁰. Na národnej aj medzinárodnej úrovni je všeobecná politická i odborná zhoda, že jedným z najkľúčovejších faktorov zmien vo zvyšovaní kohézie medzi majoritnou spoločnosťou a marginalizovanými komunitami je úroveň vzdelania.

NPRVV kladie osobitný dôraz na integráciu žiakov a študentov žijúcim v extrémnej chudobe v marginalizovaných komunitách a v sociálne vylúčených spoločenstvách (sú to prevažne, ale nielen, Rómovia³¹), ako aj na zvýšenie kvality výchovy a vzdelávania vo vzťahu k týmto skupinám. Uvedené ciele sa dosiahnu kombináciou všeobecných opatrení relevantných pre tieto skupiny (napríklad posilnenie financovania a aktivít školských klubov detí,

²⁹ Spracované podľa Klein, V., Asistent učiteľa v procese edukácie rómskych žiakov, FSVaZ UKF, Nitra 2008.

³⁰ Súvislosti a opatrenia uvádzané v texte tohto cieľa sa primerane vzťahujú na každého človeka žijúceho v extrémnej chudobe, za znevýhodnených podmienok alebo v sociálne vylúčenom spoločenstve, teda nie iba na Rómov, aj keď to v texte, alebo v odvolávkach môže byť tak formulované. Pozývame čitateľa k otvorenému uvažovaniu, bez predsudkov a stereotypov.

³¹ Súvislosti a opatrenia uvádzané v texte dokumentu sa primerane vzťahujú na každého človeka žijúceho v extrémnej chudobe, za znevýhodnených podmienok alebo v sociálne vylúčenom spoločenstve, teda nie iba na Rómov.

zavedenie povinnej zaškolenosti v materských školách minimálne rok pred nástupom na základnú školu a pod.) so špecifickými opatreniami (napr. podpora vydávania učebných materiálov v rómskom jazyku, rozširovanie kapacít materských a základných škôl pod.).

NPRVV pracuje s pojmom integrácie v horizontálnom smere (napr. integrovaním žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v rámci rovnakého stupňa vzdelávania), aj vo vertikálnom smere (napr. zapojením žiakov a študentov v určitom rozsahu do procesov na vyššom stupni vzdelávania). Vertikálna integrácia napomáha nielen adaptácii či motivácii žiakov a študentov, ale rozširuje možnosti rozvoja osobitného nadania či talentu. Fínsky vzdelávací model nepozná špeciálne školy pre osobitne nadané deti a pracuje s premisou, že každé dieťa má určitý talent, ktorý by malo mať možnosť rozvíjať v rámci hlavného prúdu vzdelávania bez vyčleňovania istej skupiny talentovaných detí do špeciálnych škôl. V súlade s uvedeným princípom sa NPRVV sústreďuje na postupné znižovanie a perspektívne úplné vylúčenie podielu škôl určených pre osobitne talentované či nadané deti.³² Školské prostredie kladie dôraz na flexibilitu prístupov k žiakom a študentom v rámci vzdelávacieho procesu v spoločnej triede.

NPRVV si kladie za cieľ zvyšovať mieru integrácie žiakov a študentov so špeciálnymi výchovnými a vzdelávacími potrebami (ŠVVP). Výsledný model však neráta s úplným zánikom špeciálnych škôl resp. s úplnou integráciou žiakov a študentov so ŠVVP.

Osobitnou a významnou spoločenskou témou, ktorá vstupuje do aplikačnej praxe štátnych politik, sú predsudky s rasistickými, xenofóbnymi až diskriminačnými črtami v školskom prostredí zo strany zamestnancov voči žiakom aj medzi žiakmi navzájom. Uvedené negatívne tendencie sú

4.2.2 Prepojenie systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce

Štruktúrally súlad medzi systémom vzdelávania a potrebami ekonomiky resp. trhu práce je významným faktorom rozvoja ekonomiky a zlepšovania sociálnej situácie obyvateľstva. Štruktúrally nesúlad je jednou z príčin nezamestnanosti. Ide najmä o tzv. štruktúrally nezamestnanosť, ktorá je charakteristická koexistenciou voľných pracovných miest a nezamestnaných s iným vzdelaním než vyžadujú dané pracovné miesta.

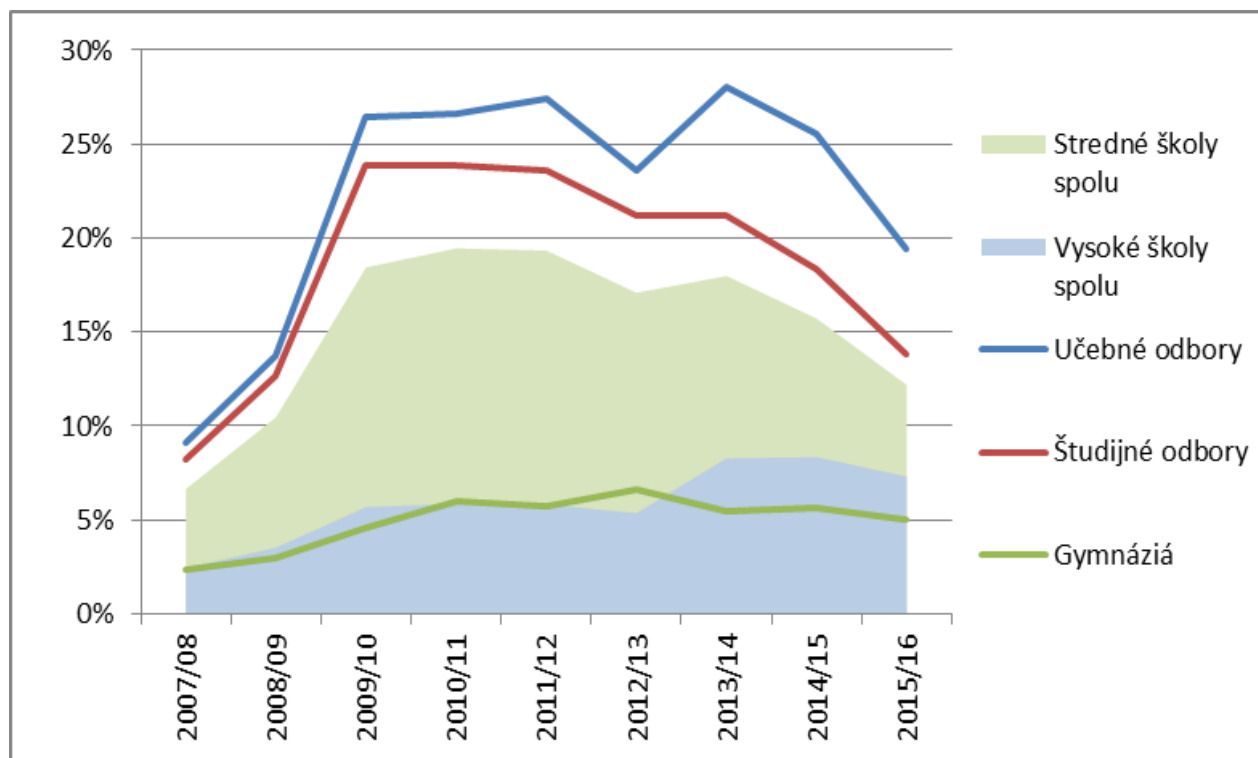
Dôležitým indikátorom súladu výstupov odborného vzdelávania a potrieb trhu práce je nezamestnanosť absolventov. Vývoj priemerných sezónnych hodnôt nezamestnanosti v rokoch 2007 až 2015 podľa typov odborného vzdelávania a jej porovnanie s nezamestnanosťou absolventov gymnázií ilustruje obrázok 4.3.

Sumárne čísla však odrážajú skôr celkovú mieru nezamestnanosti v ekonomike. Relevantnosť výstupov odborného vzdelávania a prípravy vo vzťahu k potrebám trhu práce sa prejaví viac

³² Prvým systémovým krokom v danom smere bolo už v roku 2017 novelizácia školského zákona, ktorou sa jednoznačne určili kvóty pre žiakov osemročných gymnázií spolu s prechodným obdobím pre bratislavský samosprávny kraj. Ďalším krokom bola novela školského zákona predložená do NR SR v máji 2018 zameraná na zmenu systému určovania počtov tried osemročných gymnázií.

pri pohľade na štruktúru nezamestnaných absolventov podľa odborov vzdelávania a skupín odborov vzdelávania. Ilustruje to tabuľka 4.1

Obrázok 4.3 Vývoj absolventskej miery nezamestnanosti v sezónach 2007/08 až 2015/16

Zdroj: CVTI SR

Tabuľka 4.1 Počty nezamestnaných a miera nezamestnanosti absolventov stredných škôl podľa typov vzdelávacích programov a skupín odborov – stav v máji 2016

Počty nezamestnaných a miera nezamestnanosti absolventov v máji 2016	Študijné odbory		Učebné odbory	
	Počet	Miera	Počet	Miera
Technické odbory	1 897	8,50%	1 367	15,32%
Poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne odbory	167	8,54%	166	24,92%
Lekárske a farmaceutické odbory	176	4,85%	.	.
Spoločenské odbory a služby	2 614	9,75%	979	15,99%
Kultúra a umenie	303	8,07%	11	27,50%

Zdroj: CVTI SR

Štandardnou súčasťou odborného vzdelávania a prípravy je praktické vyučovanie. Praktické vyučovanie sa uskutočňuje v dielni, na pracovisku zamestnávateľa alebo na pracovisku praktického vyučovania, ak sa žiak pripravuje v systéme duálneho vzdelávania, prípadne na inom mieste ak to vyžaduje charakter povolania, na ktoré sa žiak pripravuje.

V školskom roku 2016/2017 absolvovalo praktické vyučovanie priamo u zamestnávateľov 23,7 % žiakov stredných odborných škôl. V roku 2013 to bolo 3,8 %. Tento trend je pozitívny, vzhľadom na to, že praktické vyučovanie vykonávané priamo u zamestnávateľov zvyšuje kvalitu praktickej prípravy žiakov a to z dôvodu, že umožní poznať reálne prostredie výkonu povolania, rozvíjať u žiakov pracovné návyky, nevyhnutné na úspešné zaradenie sa na trh práce po ukončení štúdia.

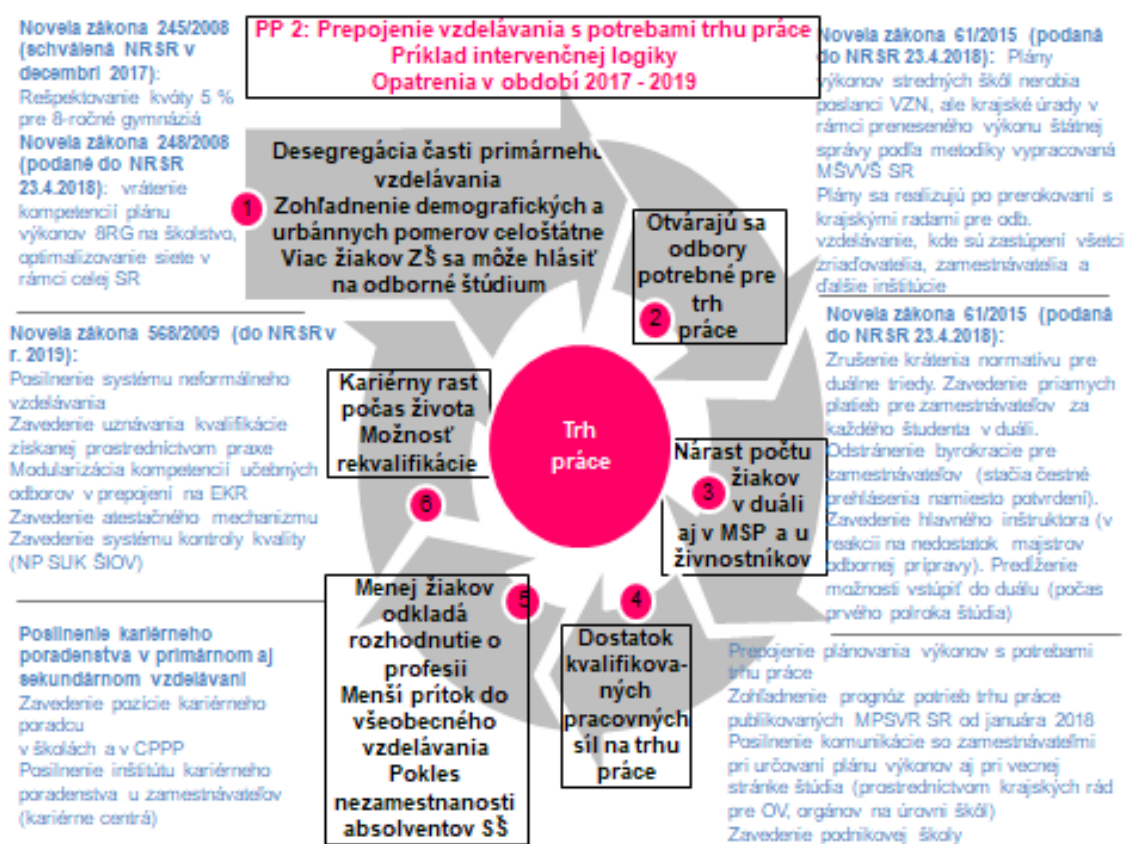
V nadväznosti na prvé 2 roky skúseností so systémom duálneho vzdelávania pristúpilo ministerstvo po konzultáciách so všetkými zainteresovanými inštitúciami k novelizácii zákona o odbornom vzdelávaní, ktorá má nadobudnúť účinnosť k 1. septembru 2018. Predmetom novely je optimalizácia procesov a koordinácie odborného vzdelávania a prípravy za účelom jeho ešte vyššej atraktivity a kvality. Obrázok 4.4 poskytuje prehľad o reformných opatreniach, zameraných na zosúladenie vzdelávania s potrebami trhu práce, ktoré boli prijaté v roku 2017-2018, resp. budú prijaté v roku 2019.

Podľa údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR bolo v evidencii uchádzačov o zamestnanie v decembri 2016 z verejných a súkromných vysokých škôl **3 776** uchádzačov - absolventov vysokých škôl³³⁾, z ktorých bolo **3 062** absolventov druhého, **711** absolventov prvého a traja absolventi tretieho stupňa. Z celkového počtu evidovaných absolventov verejných a súkromných vysokých škôl bolo 5,80 % v evidencii viac ako dvanásť mesiacov. Najviac absolventov bolo v evidencii sedem až deväť mesiacov (58,00 %). Z hľadiska odboru vzdelania, približne 61,4 % nezamestnaných absolventov získalo diplom v spoločenských vedách, náukách a službách a približne 6,2 % nezamestnaných absolventov skončilo technické vedy a náuky.

Treba poznamenať, že miera nezamestnanosti na Slovensku dosiahla v roku 2017 historicky najnižšie hodnoty od roku 1991. V dôsledku rozvoja priemyslu a demografického vývoja budú mnohí zamestnávatelia čeliť nedostatku kvalifikovaných pracovných síl nielen z dôvodu štrukturálneho nesúladu, ale aj z dôvodu agregovaného nedostatku pracovných síl. Zásadným cieľom NPRVV je preto riešiť situáciu radom vzájomne súvisiacich opatrení, ktoré sú obsiahnuté v rôznych častiach implementačného plánu a sú zamerané na zlepšenie mechanizmov zosúladovania vzdelávania a potrieb trhu práce, zníženia miery úniku študentov a kvalifikovaných pracovných síl mimo SR, zvýšenie kvality vyučovacieho procesu najmä na stredných a vysokých školách, zmeny v plánovaní výkonov stredného školstva, zavedenie pružnejších foriem uplatnenia absolventov VS zmenami v bakalárskom štúdiu, rozvojom systému celoživotného vzdelávania a pod.

³³⁾ Za absolventa - uchádzača o zamestnanie sa považujú len absolventi z dennej formy štúdia a len do veku 25 rokov. Absolvent mohol ukončiť štúdium aj v predchádzajúcom roku.

**Obr. 4.4 Prierezová priorita 2: Prepojenie systému výchovy a vzdelávania
Opatrenia v období 2017 – 2019**

4.2.3 Rozvoj systému neformálneho vzdelávania

CŽV sa stalo faktorom celoeurópskeho významu už po schválení Lisabonskej stratégie. EU dokument “Making a European Area of Lifelong Learning a Reality” (2001) definovala CŽV ako všetky učiace aktivity v procese života, ktoré sú zamerané na zlepšenie vedomostí, návykov a kompetencií v rámci osobnej, občianskej, spoločenskej a/alebo pracovnej perspektívy. Dokument “Resolution on Lifelong Learning” by the Education Council (2001) prehlásil CŽV za jednu z hlavných koncepcií podpory európskeho rastu.

Celoživotné vzdelávanie ďalej rástlo na význame a v súčasnosti zohráva prominentnú úlohu v stratégii Európa 2020 ako jeden z hlavných faktorov inteligentného rastu založeného na inováciách. Stratégia Európa 2020 obsahuje nasledovný cieľový ukazovateľ v oblasti CŽV:

„Do roku 2020 aspoň 15 % dospeljej populácie (vo veku 25 až 64 rokov) by sa malo zúčastňovať procesu celoživotného vzdelávania.“

Celoživotné vzdelávanie zahŕňa procesy formálneho, neformálneho, informálneho učenia sa. Základné kritériá, ktoré sa používajú na vymedzenie týchto pojmov sú nasledovné:

- i. Úmysel učiť sa
- ii. Štruktúra učebného programu
- iii. Či je učenie inštitucionalizované
- iv. Či vedie k udeleniu formálneho stupňa vzdelania v súlade s Národným kvalifikačným rámcom (NKR).

Uvedené kritériá využíva Európska komisia, CEDEFOP aj OECD. Keďže ich prístupy ku klasifikácii nie sú jednotné, NPRVV využíva klasifikáciu podľa EK. EK rozlišuje medzi učiacimi a neučiacimi aktivitami na základe dvoch kritérií – úmysel učiť sa a štruktúrovanosť učiaceho procesu. Učiacia aktivita musí byť charakterizovaná úmyslom učiť sa a musí spĺňať požiadavku štruktúrovanosti učiaceho procesu. Samotné učiace aktivity sa ďalej delia do skupín na základe ďalších dvoch kritérií – či je učenie inštitucionalizované a či vedie ku získaniu stupňa vzdelania v súlade s NKR:

- Formálne učenie sa je inštitucionalizované a vedie ku získaniu stupňa vzdelania v súlade s NKR
- Neformálne učenie sa nie je inštitucionalizované, ale obsahuje štruktúrované aktivity (napríklad kurzy) a nevedie ku získaniu stupňa vzdelania v súlade s NKR
- Informálne učenie sa nie je inštitucionalizované, neobsahuje štruktúrované aktivity (napríklad kurzy) a nevedie ku získaniu stupňa vzdelania v súlade s NKR

Tabuľka 4.2 Celoživotné vzdelávanie: vymedzenie pojmov formálne, neformálneho a informálneho učenia sa

Učenie sa	Kritériá	Príklady
Formálne	Úmyselné Štruktúrované ako učebný program Inštitucionalizované Vedie k úplnej kvalifikácii v súlade s NKR	Učenie sa žiakov v ZŠ a SŠ, študentov na VŠ
Neformálne	Úmyselné Štruktúrované ako učebný program Neinštitucionalizované Nevedie k úplnej kvalifikácii v súlade s NKR	Školenie v zamestnaní, rekvalifikácia, účasť na prednáškach, seminároch, konferenciách, dištančné kurzy
Informálne	Úmyselné alebo neúmyselné Neštruktúrované ako učebný program Neinštitucionalizované Nevedie k úplnej kvalifikácii v súlade s NKR	Učenie sa pri čítaní knihy, novin, hre, sledovaní TV a pod.

Pozn.: NKR = Národný kvalifikačný rámec

Tabuľka 4.3 Vzťah formálneho, neformálneho a informálneho učenia sa ku školskému vzdelávaniu a ďalšiemu vzdelávaniu

Celoživotné vzdelávanie		
Formálne učenie sa	Neformálne učenie sa	Informálne učenie sa
Školské vzdelávanie	Ďalšie vzdelávanie	

Slovensko v roku 2017 dosahovalo 3,4%-nú mieru účasti dospelých na celoživotnom vzdelávaní. Priemer EÚ bol takmer 11 % a cieľ Európa 2020 15%. Údaje zo zisťovaní o vzdelávaní dospelých (Adult Education Survey) naznačujú, že na Slovensku je pomerne veľká časť ďalšieho vzdelávania zabezpečovaná priamo učením sa na pracovnom mieste (on-the-job learning) oproti iným štruktúrovaným formám vzdelávania (semináre, prednášky, školenia a pod.). S uvedeným mechanizmom súvisí aj nízka inkluzívnosť systému ďalšieho vzdelávania na Slovensku, keďže zamestnaní majú vyššiu šancu účasti než nezamestnaní a osoby mimo trhu práce.

NPRVV je preto zameraný na podporu štruktúrovaných foriem ďalšieho vzdelávania a rozvoj systému uznávania a overovania kvalifikácií.